TC İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK Sınıf-12

KONU TÜRKİYE'DE ÇOK PARTİLİ SİYASAL HAYATA GEÇİŞ SÜRECİ

SİYASİ HAYAT

Birleşmiş Milletler Teşkilatının kuruluşu için 1945'te San Francisco'da toplanan konferansa katılan Türk heyeti, tek partili yönetime son verilmesi ve CHP dışında da siyasi partilerin kurulması gerektiğinin açıklamasını yaptı. Çok partili siyasi sisteme geçişi sağlayan süreç Dörtlü Takrir (önerge) ile başladı. Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuad Köprülü ve Refik Koraltan tarafından imzalanan önerge, 7 Haziran 1945'te meclis başkanlığına verildi. 18 Temmuz 1945'te iş adamı Nuri Demirağ öncülüğünde Millî Kalkınma Partisi (MKP) kuruldu. Adnan Menderes ve Fuad Köprülü, basın üzerinden de CHP'ye yönelik muhalif tavırlarını sürdürmeleri üzerine partiden ihraç edildiler. Arkadaşlarının partiden çıkarılma kararını eleştiren Refik Koraltan da partiden uzaklaştırıldı. Celal Bayar ise önce milletvekilliğinden daha sonra da partiden istifa etti.

ÇOK PARTİLİ SİYASAL HAYATA GEÇİŞ

7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'nin kurulmasıyla Türkiye'de çok partili siyasal hayat tekrar başladı. Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuad Köprülü ve Refik Koraltan tarafından kurulan DP'nin genel başkanlığına Celal Bayar getirildi.

21 Temmuz 1946'da yapılan erken genel seçimde, CHP dışında milletvekili çıkarabilen tek siyasal parti DP oldu. 14 Mayıs 1950'de yapılan seçimler DP'nin zaferiyle sonuçlandı. 22 Mayıs 1950'de toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi, DP genel başkanı Celal Bayar'ı Cumhurbaşkanı olarak seçti. Refik Koraltan da TBMM Başkanı seçildi. DP Genel Başkanlığına ise Adnan Menderes getirildi. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti'nin iktidara gelişiyle yeni bir siyasi dönem başladı.

Celal Bayar | *Adnan Menderes* | *M. Fuad Köprülü* | *Refik Koraltan*

EKONOMİK HAYAT

1945'te Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu kabul edildi. Bu yasayla arazisi olmayan çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve tarıma açılan toprakların işlenip üretimin artırılması amaçlandı. II. Dünya Savaşı süresince yaşanan ekonomik sıkıntılar ve DP'nin liberalizmi savunması, CHP'nin devletçi ekonomi politikasında değişikliğe gitmesine yol açtı. Recep Peker Hükûmeti döneminde devalüasyona gidildi.

SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYAT

Hayat standartlarının iyileşmesi ve sağlık alanındaki gelişmeler nüfustaki artışın en temel nedenleri oldu. 1945'ten itibaren kırsal kesimden kentlere göç yaşanmaya başladı.

Tarımda makineleşmenin başlaması, aile içindeki nüfus artışıyla beraber toprakların aileyi oluşturan bireyler arasında bölünmesinden dolayı aileye yetmemesi, şehirlerdeki iş imkânlarının köylere oranla daha çok olması gibi nedenler insanları şehirlere göç etmeye yönlendirdi. Ankara, İstanbul, Adana, İzmir gibi büyük kentler yoğun olarak göç aldı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası modern baskı ve gazetecilik yöntemlerinin günlük basına girmeye başlaması, siyasal ve sosyal hareketliliğin artması ve basınla ilgili ifade özgürlüğünü kolaylaştırıcı düzenlemeler, basının içerik ve sayısal açısından hızla gelişmesine yol açmıştır.

Bu dönemde, basındaki ve edebiyat dergilerindeki nitel değişimler, okur kitlesinin artması gibi nedenlerin de etkisiyle edebiyat dergilerinde yoğun bir tartışma ortamı olduğu gözlemlenmiştir. Bu dönemin kültürel hayatına katkıda bulunan edebiyat dergilerinden başlıcaları; Hisar, Varlık, Mavi, Yeditepe, Pazar Postası, Markopaşa ve Büyük Doğu'dur.

Edebiyatta Orhan Veli, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat'ın oluşturduğu Garip Akımı ön plana çıktı. Bu akıma bağlı şairler, şiirde her türlü kurala ve kalıplara karşı çıkıp günlük konuşma diliyle beraber sokaktaki insanı şiire soktular.

Roman türünde Anadolu ve Anadolu insanın hayatı toplumcu gerçekçi bir çizgide ele alınıp işleyen birçok eser yazıldı. 10 Haziran 1949'da, Devlet Tiyatrolarının Kuruluşu Hakkında Kanun'un çıkarılmasıyla kültürel hayatta önemli bir adım atıldı. Devlet Tiyatrosu ve Operası Genel Müdürlüğüne Muhsin Ertuğrul atandı.

SORULAR

1. Aşağıdaki gelişmelerden hangisi Demokrat Parti Dönemi'nde gerçekleşmemiştir?

A) Tek parti rejimi devam etmiştir.
B) Yeni bir siyasi dönem başlamıştır.
C) Tarımda modernleşmeye gidilmiştir.
D) Kırsaldan büyük kentlere yoğun göç yaşanmıştır.
E) Liberal ekonomi modeli benimsenmiştir.

Cevap: A

2. II. Dünya Savaşı sonrası dünyada görülen değişim Türkiye'yi de etkiledi. Değişen şartlar doğrultusunda Türkiye iç ve dış politikasını yeniden düzenledi. 1945-1950 yılları arası Türkiye'nin değişime ayak uydurmaya ve savaşın ülkedeki etkilerini azaltmaya çalıştığı bir dönem oldu.

1945-1950 yılları arası Türkiye'de;
I. siyasi,
II. ekonomik,
III. diplomatik
alanlarından hangilerinde değişikliğe gidildiği söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) Yalnız III D) I ve III
E) I, II ve III

Cevap: E

3. Türkiye'de yirmi yedi yıl kesintisiz devam eden CHP iktidarından sonra 1950'de iktidara gelen siyasi parti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
B) Milli Kalkınma Partisi
C) Türkiye Köylü Partisi
D) Demokrat Parti
E) Millet Partisi

Cevap: D